

Abonamentul:

Pe un an 8 coroane.

Pe jumătate de an 4 cor.

Pentru România și alte țări străine pe an 10 cor.

Un număr singuratic
10 fileri.

PROGRESUL

Redacția și Admini-
strația Nr. 877.

Telefon Nr. 29.

Apare în fiecare
Sâmbătă.

Inserate după invoială.

Manuscripte nu se
înapoiază.

Cultivarea limbei.

(Reflexii).

În numărul penultim al „Progresului” nostru am fost arătat cum Români din țara asta nici numele nu și-l scriu corect, necum să se avînte și la alte chestii limbistice mai gingașe. Astfel mulți chiar și dintre cărturari scriu greșit: Ioan ori Ioane, Demetriu ori Dimitrie, George ori Giorgiu, Vasilie ori Basiliu, Elia, Neculai etc. înloc de *Ion, Dumitru, Gheorghe, Vasile, Ilie, Nicolae*, cum le arată dealtfel și prescurtările diminutive: *Io-niță, Du-mitru, Nico-lae*. Dar să lasăm la o parte numele de botez, care îl poate suci ori dezmerda care cum vrea. Vedem cum bunăoară din Constantin s'au format Costa, Costică ori Costache, Tache. Asta mai transit, mărginindu-ne la „de gustibus...” Înșă numele de familie, porecla, are să fie scrisă după lege. Cum însă în lege e încheagată chibzuința, credința și voința mulțimii, singuraticului nu-î rămîne decît adaptarea la mediu. Ș'acum să vedem cum sună legea despre scrierea numelor românești.

Se știe că Români au nume proprii de totuluitot diferite. În Balcani întîlnim nume străine pe cari abia le mai putem cunoaște după înțeles, ear dintre Macedoromâni trecuți în țara asta și-au scris mulți numele pe ungarie: Gozdu, Mocsonyi, Rozsa etc. Prin Bihor și părțile Sătmărene Români au primit în mare parte nume curat ungurești: Kóvári, Fekete. În Banat găsim o mulțime de nume sîrbizate de pe vremea ierarhiei sîrbești, prin adaosul semnificativului *ici*. Astfel din Popa, Petruică, Pascu, Radu etc. ne-am pomenit cu Popovici, Petrovici, Pasculovici, Radulovici etc. etc. În România earăși, până bine decurînd la poporul derînd nu se știa șteamătul de vr'o regulă stabilă a numelor de familii. Înaintevreme pelîngă numele de botez se adauga ca poreclă, simpluminte și numele părinților, fie al tatălui: Ion al Stoicului, Matei al Burcului, fie al mamei: Gheorghe al Lincăi, Niță al Anghelinei etc. În timpul mai nou însă s'a început, mai ales în burghezime, a se adauge numele numai al tatălui, și nu mai mult în forma substantivală postpunîndu-se la genitiv articolul, cum pela noi nu se pomenește, dar în Țară mai vedem și acum, chiar și firme scrise: „Spitalul Grecescului”, ci de o vreme încoaci d. p. fiul Stefan al băcanului Dumitru, e numit Stefan Dumitrescu, fiul lui Ion, primește porecla Ionescu ș. a. m. d., rămînînd însă numele principal cu care e agrăit pretutindenî, numele de botez: Domnule Gheorghe, dle Ilie etc. Abia în timpul mai recent s'a luat ș'acolo lumea după cărturarime, păstrîndu-și din generație în generație neschimbată porecla Anghelescu, Baltescu, Craioveanu etc. Astfel în România prevalează azi numele de familie formate cu terminația adiectivală *escu*,

ori *anu*, dar pronunțîndu-se și scriîndu-se corect cu indispensabilul *u* la sfîrșit, nu cum greșesc ai noștri din Ardeal și Banat, scriînd numele adiectivale fără semnificativul *u* la sfîrșit: Muntean, Oltean, Ungurean, înloc de Munteanu, Olteanu, Ardeleanu etc. Ba Ungureni, cei și mai copleșiți de străinism, scriu și pronunță chiar și numele adiectivale terminate în *escu* fără *u* la sfîrșit, cum le-am citit cu ochi mei într'o matriculă școlară dintr'un sat din Valea-Murășului, și cum debunăseamă se vor găsi scrise și la popa: Popesc, Pasculesc, Stoinesc. Chiar și numele frunțului *Oncu* din acele părți îl pronunță lumea, după fonologia maghiară: Onc, cu întonarea primei silabe, ca și Popesc, Ardelean, care inghite pe *u* dela fine, dar care, pronunțîndu-se după fonologia corectă românească, căzînd tonul pe silaba penultimă, Popescu, Ungureanu, e o necesitate a graiului curat românesc.

Greșala principală, însă, nu e a se căuta numai în pronunțarea stranie, nefirească ci ea rezidă mai ales în influința străinismului care a întunecat și rezonul scrierii corecte a numelor proprii românești. Astfel am arătat în „Progresul” cum chiar cărturari de seamă își scriu numele „cum e scris la popa”. Bine domnule, dar ce te faci, însă, dacă popa și-a scris numele cu cirile? Ce fac în cazul acesta urmași noștri cari nu mai cunosc az-buchile?

Dar să lăsăm cazul cu cirilele. Ce se întîmplă cu eventuala neorientare a preotului care din neștire, se întîmplă să-ți scrie numele greșit în matriculă? Cine te silește să te mulțumești cu... deteriora sequor?... Așa spre pildă redactorul nostru *Ilie Oravițanu* să scrie înainte *Ilie Oraviczan*, cum a fost introdus în matriculă de preotul său din Ciclovamontană? Dar să lăsăm și eventualitatea asta. Ce se întîmplă cu schimbarea caracterelor grafice, condiționate de evoluția ortografiei? Bunăoară dacă popa a introdus în „protocolul botezaților” numele Rosiu, cu *si* = ș cel de acum, ear Onitiu, Banutiu cu *ti* = ț cel de acum, să scriem înainte Rosiu, Onitiu, Banutiu, ori să împăcăm și capra și varza, scriînd hibrid: Roșiu, Onițiu, Banuțiu, cu sedilă, neținîndu-ne în acest caz nici de una nici de alta? Prietinel meu, poetul jargonist *Dr. Gheorghe Gërda*, nu găsește nici ușița aceasta pentru înlăturarea obsolescenței *ê*, prohodit și de Academie, din simpaticul său nume. De unde vor ști azi-mîne elevi cari vor declama „Banatu-î fruncea” că pe autor îl cheamă, nu Gerda, ci ori Gârda (după ortografia Academiei) ori Girda (după ortografia viitorului)? Aici n'are loc îndărătnicia, nesprijinită de niciun rezon. Directorul teatral *A. Bănuț* bunăoară, venind odată la tipografia „Progresul” d'aici, unde m'am nimerit și eu față, să-și comande cărți de vizită, după o mică discuție, a tras simpluminte cu creionul peste uscătura *tiu* și a comandat să i-se tipăriască curat numele

Bănuț, cum îl numește toată lumea, și cum și-l scrie d'atunci încoaci, fără a se mai gîndi cum i-l va fi scriînd popa. Înțelepciunea aceasta ne-a pilduit-o și domnul *Andrei Bârseanu*, ocîrmuitorul celui dintăi așezămînt cultural al nostru, spre deosebire de *Zaharie Bârsan*, care și până azi își scrie numele greșit, fără *u* la sfîrșit.

Cu alt prilej am arătat și eu, iscălitorul acestor rînduri, cum numele meu la popa e scris *Jiean* (nu înțeleg nici acum cum a ajuns acel *e* străin în corpul numelui meu, de cumva nu ca *i* lung, care în nemțește se scrie cu *ie*, ear Nemți și Unguri îmi zic și astăzi *Jian* (cu intonația aspră a lui *i*). În școala primară germană, cum Nemți n'au în alfabetul lor pe *j*, învățătorul mi-a scris numele în certificatul pe care îl păstrez și astăzi, *Schian*, în gimnaziul inferior m'am scris și eu însumi, cum cereau profesori: *Zsian*; în clasele superioare de liceu și în pedagogiu, mai dezbozomenit, mă scriam *Jian*, și abia în București am învățat să-mi scriu numele, corect: *Jianu*. Repet că numele acesta la Bocșa îl întîlnim scris, chiar și de carturari: *Gian*, ear la Alibunar, bageama mai pe sîrbie: *Cian*. Totastfel și-a arătat în „Progresul” Nr. 2 din anul 1907 și distinsul nostru colaborator *Dr. Gheorghe Crăiniceanu* (dela Crainici) peripețiile numelui său, care la popa e scris: *Crenician*, cum și numele *Părăianu* îl găsim scris pocit, și p'aici și prin Ardeal: *Perian*, ear pela Bocșa: *Perean*. Am arătat mai departe uimitoarea inconsecvență cu care și cărturari titrați de p'aici își scriu, chiar și doi frați cu cultură înaltă: unul (progresist) *Dr. Popovici*, altul, aural mai multor opere de valoare, *Dr. Popoviciu*; alți frați: unul *Dr. Corneanu*, altul *Dr. Cornean*, (celui din urmă străini, și după străini chiar și Români, îi pronunță numele: Cornean, ori Cornian, plane cu dizolvarea diftongului *ea* din corpul numelui, fără ca cineva să se mai gîndiască la obîrșia Cornea (un sat în Graniță) din care s'a format, prin aglutinarea sufixului adiectival *an*, vorba (de două silabe) *Cornean* care, scris cu literă mare, ca nume propriu, adaogîndu-se ca atribut la numele de botez, nu se poate nici scrie nici pronunța decît: *Corneanu*. Decî cînd vorbim de un om din satul Cornea, ca predicat, zicem că-î cornean, dar cînd arătăm că-î vorba despre Petru cel cu numele de familie derivat din numele satului Cornea, ca atribut apozitional, nu putem zice altcum — românește — decît Petru Corneanu, prescurtat (prin sancțiunea usului general) din Corneanu. Aici numai Bucovineni lui Aron Pumnul fac abatere, menținînd *ê* îndîrjire și pe *l* în articolul aplicat, spre deosebire de ceilalți Români din alte părți, chiar și la numele proprii: Isopescul, Onciul.

Fenomenul căderii lui *l* din articol e aproape general în graiul viu românesc, dar

în scriere (și pe scenă, unde se cere grai ireproșabil) e menținut ca și celelalte articole *le* și *a*. *Singele* meu, *inima* mea, *totașa* *amicul* meu, deși mulțimea izbită de negligența graiului, pronunță amicu meu, fără *l*, rămânând din *ul* numai *u*, care la nume proprii adiectivale nu poate lipsi, nici la cele terminate în *esc* și *an*, Popescu, Lugojanu, cum nu poate lipsi nici la Albu, Micu, Scurtu, unde se și pune consecvent; pentru că nicăiri n'am pomenit să se numiască cineva Ion Scurt, ci Ion Scurtu, Stefan Albu, Gheorghe Micu, cum dealtfel nu lipsește acest *u* atributiv nici din numele substantive: Ilie Cucu, pe care Nemți p' aici nu-l pot pronunța decît — bagseama ca și cei din Bucovina: Cucul, Neagul etc. Totastfel pronunță străini pestetot și numele substantive de genul feminin, pe cari noi după legea fonetice românești avem să le pronunțăm și scriem, și ca nume proprii, fără a preface terminațiunea *ă* (pe care n'o pot îndruga străini) în *a*: Cotîrlă, Trăilă, Grămadă, nu Coterla, Traila, Gramada. Totastfel au pocit străini și alte nume proprii d'ale noastre, în care se găsește vocala *i*, pe care dinși o pronunță și scriu, cum le vine lor bine, cu *e*. Așa ne pomenim cu numele multor familii de p' aici (imigrate în secolul trecut din România) Vilceanu (din Vilcea) scris pe nemție: Velcean, ear Vâlceanu (din Vâlcele) Velcelean. Așa scriu Nemți a avea și numele văilor și nunților noștri, de nu le mai cunoști că sînt nume frumoase românești: *Okubei* (Ochiul-Beilui), *Tilfasin* (Tilva Zine). Dar să nu ne abatem dela numele proprii ale persoanelor.

În clasa VI de liceu în Kecskemét aveam un conșcolar cu numele *Petru Hubian*, care după terminarea studiului ajunsese medic de plasă într'o comună din vecini. A și murit sârmanul, și Români toți cîți l-au cunoscut, îl jăliau, pe bietul Dr. Hubian, cînd colo un frate al său, avocat în localitate, îmi dovedește, cu certificatul din școala primară, că adevăratul lor nume e: *Obeanu* (din Obeni), și nu Hubian, cum i-au schimonosit străini numele tătine-său pecînd era gornic la Societatea germ. a Căilor ferate d' aici. Un cumnat al meu, așfinginer silv. în Maramureș, mă pomenesc că schimbă numele părinților *Drăganu* în *Drăgân* (ceiace ungurește înseamnă scump). Schimbările numelor se fac

însă și fără tendințe d'astea. Așa bunăoară în părțile noastre într'o familie răspîndită în mai multe sate sudbănățene nu se mai găsește niciun membru cu frumosul nume *Curcanu*, ee i-l dase „un hătru bun de glume“ și lui Peneș Curcanu, ci toată vița-porodita Curcanilor noștri iscălește inconștient: *Corcan*.

Așa am fost arătat în articolul meu precedent că-i lucru ciudat, și repet și de rîndul acesta că e chiar mai mult decît ciudat, să vezi atîta aberație în scriserea numelor. Pe unul să-l cheme Dr. Mihaî Gropșian (înloc de Gropșanu), pe altul Dr. Ilie Gropșianu (unul cu *u*, altul fără *u* la sfîrșit). Fiul fostului învățător *Novac* d' aici, avocat în Bozovici, până la moarte și-a scris numele: *Novak*, ear un alt avocat din Biserica-albă, cu sentimente mai genuine, își scrie consecvent numele *Novacu*, zic consecvent, pentru că nu arareori găsim în publicul nostru și oameni cari își scriu numele, după vreme, d. e. cînd Popovics, pe ungurește, cînd Popoviciu, pe românește. Ei ce să mai fie și asta? Nu înțeleg aici pe cei „siliți“ ca pe vremea Sîrbilor, nici pe ceice nu vor, orî nu pot înaintea examenelor să scoată ochi străinilor cu numele lor scris și pronunțat iriș românește, ci mai mir de alți „fruntași“ d' ai noștri, bogați, cari se umilesc, nu știu dec, făcînd curte străinilor și scoțînd ochi Românilor cu supărăcioasa duplicitate de a-și scrie numele în mai multe feluri.

Mi-aduc aminte cît de netemeinic se discuta pe vremuri și la botezul institutului nostru „Oraviciana“, din care s'a omis, de dragul cui? ț cel cu sedilă, care ț, nepuțîndu-se scrie după ortografia veche a lui Cipariu cu *ti*, heureka, s'a găsit o soluție atenuantă și pentru străini, scriîndu-se: nici după limba literară „Oravițana“, nici după ciudățenia vulgară „Oroviceana“, ci „Oraviciana“ cu *c*, care și la Nemți și la Unguri se citește ca ț al nostru cel „prea românesc“... Pe vremea aceea eu unul nu-mi puteam căsca gura, nu pentru că n'aș fi avînd ș'atunci ce să zic, ci pentru că aveam numai o singură acție, ear ca slujbaș — aveam plată puțină... Acum fiindcă am mai multe acții, vedeți că îndrăznesc a vorbi mai slobod... Așa-i lumea, n'ai ce-i face!

Dar să nu se creadă că nu a reagat lumea și la neînsemnata mea meditație asupra

scrierii corecte a numelor proprii românești. Dintre reflectanți unul a umblat să-mi astupe gura cu argumentia că asupra felului cum avem să ne scriem numele... non est discutandum, provocîndu-se la numele istorice: Schakespeare, Tewrewk, Kogălniceanu, cari cad, firește, subt alt raport, înafară de cadrul discuției noastre ad rem; altul m'a apucat aspru cu vorba că cîcă fiecare își poate scrie numele, proprietatea lui, cum el vrea. Bravo! Un alt surprins de cele susținute de mine m'a îndrumat, dealtcum toți cu bunăvoință, să supun examenării unui om învățat chestia scrierii numelor proprii adiectivale, cu *u* sau fără *u* la sfîrșit, pentru că asta ar fi o teză care nu se poate desluși și dezlega decît „cu mari mijloace științifice“, nu cum susțin eu, razi-mat numai pe simțul limbei, ceiace am relevat din nou și în aceste rînduri. Mărturisesc sincer, că nu mi-a pleznit prin minte că e neapărat delpsă să mai argumentezi și științificește că la noi în țara asta atîția intelectualii își scriu greșit până și numele, cum la alte neamuri nu vei găsi decît la oameni derînd. Insfîrșit, dacă e nevoie de judecata savanților și pentru o chestie culturală atît de ușor de înțeles, până se va găsi vr'un mare cărturar d' ai noștri să ne dezmeteciască, propun — și fără argumentație științifică — să-și scrie tot Românul numele corect românește, imitînd, și de dragul unității noastre culturale, pe frați noștri din România, cari și fără vr'o îndrumare specială a savanților, toți își scriu numele (adiectivale) cu *u* la sfîrșit. Acolo, fără privire la incomoditatea străinilor, chiar și miniștri cari comunică cu străinătatea își scriu numele curat românește: Bădărău (cu o grămadă de *ă*) Ionescu, nu Ionesco, de dragul Francezilor (cari citesc pe *u* ca *ú*), cum face p' aici și citeam biet maeștru de dans, care pentru a fi socotit de străin, își schimonosește numele românesc *Suru* în — *Sourou*.

Nu zic, sînt cazuri unde omul e nevoit să facă excepții, dar motivate. Așa bunăoară însuși Cipariu, pe vremea ortografiei etimologice nu putea să se iscăliască Tipariu, care înseamnă mașina de tipărit, ear nu Tipariu (peștele) cum l-a chemat. Totastfel Ion Vodă Tigăreanu (din Turda), ca să nu fie citit Tigăreanu, de nevoie s'a scris Cigăreanu (atribut derivat din meseria vr'unui

FOILETON.

Zana.

— Amintiri. —

Nimerise la o gazdă cu o puzderie de prichindei. Aci numai era chip — dar nici nevoe așa mare de-a mai trogăi nopțile.

Treaba stetea așa: despre cum ai să te înfățișezi (zimbind afabil, clipind nițel din ochi) cînd ceri domnișoara, — asta mergea dela natură... Una la mină. Polca: de acord. A doua la mină. Valsul: așîderea. Alta la mină. Incît îi pentru cadrul: instructorul va juca lîngă dînsul și încet îi va șopti la ureche ce urmează și ce are să facă...

După multe peripeții, cu zile mohorîte și nopți nedumite, insfîrșit eată și ziua balului. O zi frumoasă de Februar cu nea de argint și cerul senin. Desigur o să vină mulți... mulți oaspeți... În noi, inimile acuși înghețau, acuși ardeau ca focul... strîmbam din ochi și la orice întrebări răspundeam cu citeun: ?

Seara, închipuiți-vă mă rog o sală frumoasă, elegantă și mare cît o șură de pe cîmpie, pe sus ghirlande de flori și cununii de brad... oglinzi, muzică... toate întrînd într'o lumină, ce-ți lua vederile, ear în mijloc, pe studentul însalonat, cu mînuși a la glace, drept ca o făclie, căfînd timid

de jur-împrejur, asemenea unui copil care nu e sigur încă de pasul dîntăi.

Zana nu era mai puțin „feș“ decît ceialalți colegi ai lui. Frecîndu-și nervos minile, înmănușate până la glesne, chiar cerca să-și recapituleze: pași, figură, mișcări... tot ceiace învățase, — cînd eată apar cele dîntăi ființe gingașe, delicate, muzica întonează un cîntec... simți un țînc la inimă și și-a pierdut tot rostul.

O beznă i se așezase înaintea ochilor și se pomeni deodată că nu mai știe nimic — absolut nimic — din ceiace învățase. Deafară vin alte și alte părechii, lumea se împeștrează, muzica cîntă un vals... și cele dîntăi părechii dansatoare se desprînd, ușoare ca niște fluturi, înecînd prin lumina feerică, înbătută de miresme ca într'un vis, legănați pe brațele unor valuri răscolite de un vînt domol, alene, visător.

Pe Zana îl priind sudorî, se înădușă, toată sala se învîrte cu el. Ce era de făcut? Părechile zburau și timpul trecea. Deodată cașicum niște lanțuri ar fi picat de pe el, se zmunci puternic și făcîndu-și loc printre mulțime, ajunse la fostul său instructor. Il îmboldi în coaste:

- Mă, vino afară!
- Ei lasă, frate.
- Da mă prînd frigurile, mă?
- Dece?

— Nu știu nimic. Să mă bată Dumnezeu dacă mai știu.

N'avu încotro. Au ieșit. Și dă-i fîrtate — ca pe vremuri —: hopai-țupa... hopai-țupa... tot de trei, loane... mai cu foc, loane... Zana gîfăia și picioarele îi sfîrșiau pe înghețușul de afară... dar ce are e face... Treaba mergea de minune.

Cînd au terminat, înlăuntru se juca o polcă. — Și mai bun — își gîndi în sine — asta va merge mai bine.

Undeva într'un colț zări o domnișoară atît de gingașă și modestă, cu ochi blînzî, cu privirea rugătoare, cașicum i-ar fi zis: „te aștept!“ Altul, uitîndu-se peste umăr la ea, ar fi zis: e cam bătrînioară, mai poate să aștepte... Dar Zana nu avea timp să ia așa ceva la cîntar... lucru de căpetenie era să joace, cu orcine, numai să joace.

Domnișoara nici nu așteptase să o complimenteze — se și ridicase deja sprintenă ca o căprioară, veselă, cu un suris de mulțumită pe buze. Din peptul lui Zana se desfăcu un oftat încet, plin de înțeles, cașicum ar fi zis: „Insfîrșit, har Domnului!“ și porni... Dar o fatalitate, destin orb, care nu cruță nici ce-î mai sînt pe lumea aceasta... bietul — cum și dince — simți deodată că nu mai e stăpîn pe picioarele sale... încă o clipită și zdup! se așternură amîndoi la pămînt.

Ah! Celpuțin să-l fi înghițit pămîntul, să nu mai trebue... Însă trebuia să se ridice! S'a

strămoș, păstor de oi cu lina „Tigare“), care i-a fost adăugat lângă numele său Ion Vodă, ear cu vremea numindu-l lumea mereu numai cu atributul din nrmă, i-s'a uitat și deci omis originalul nume Vodă, rămânând numai Cigăreanu. Asemenea cazuri mai cunoaștem, de pildă Ion Rusu Șiranu, pentru a se deosebi de tizul său Ion Rusu Abrudanu, încă începuse a li-se toci și unuia și altuia porecla ade-vărată Rusu. Dar, cum am zis mai sus, porecla, adecă numele de familie s'a introdus și e a se socoti după legea limbei ca un atribut dinstinctiv adăugat la numele de botez, cum ne arată și cărțile bisericești pe Isus Nazareneanu, Ion Botezătorul, adecă care Ion? — Botezătorul. Nimeni nu poate zice Ion Botezător, ci Ion care a botezat, decî Botezătorul. Eată încă o analogie îndrumătoare, cu deosebirea, atinsă mai sus, că după accepția generală a graiului românesc la numele proprii nu se mai pune la sfîrșit și / al (Bucuvinenilor), ci toate numele proprii edictivale de genul masculin se scriu românește cu u: Munteanu, Olteanu, ear la genul feminin, numai pe cele fără înțeles românesc (decî vorbe străine) le scriem cu a, Musta, Hamza, Cozma, Caragea, ear nu și pe cele cu înțeles deplin românesc: Cotirlă, Trăilă, Mărilă, Mustată, Grămadă, Perscă, Furnică ș. a.

Cu aceste „părerî nemotivate științifice“, nu umblu să-i abat la calea bună pe neînțelegători cari, cum ni-s'au dat să vedem pe un George, care nici după admonirea redacțiunii „Românului“ nu scrie Gheorghe, ci, fără să știe de ce, scrie înainte tot George; nu umblu să combat nici pe ceice văd, dar nu vreau să-și scrie numele corect românește, decî nici pe cei lipsiți de simțul limbei, nici pe cei lipsiți de alt simț care porcede din simțul limbei, ci am așternut de rîndul acesta și pe hîrtie ceiace am propagat dala catedră, și ceiace am făcut, orî n'am putut face și înafară de cercul îngust al elevilor mei, considerînd chestia ca destul de importantă pentru cultura noastră națională care, cum ne scrie „progresistul“ prof. Dr. Iosif Popovici, cel mai competent în această materie în întreg Banatul: „Dzeu știe cînd se va încetățeni cultura în mijlocul nostru...“ Nu-i păcat?

Gheorghe Jianu.

suflecat sprinten ca o potîrnice și — lăsînd locul altuia — pe aci țî-e drumul, ia-o, băete...

A doua zi spunînd, întăria că poate lua venin dacă nu domnișoara a fost vina, dîndu-ne mai la urmă și lecția ce urmează: „Frate, trebuie să prețuești psihicul... Hm, cum e bunăoară zicătoarea: unuia îi place preuteasa, altuia fata preutesei... așa-i cu asta. De pildă eu am repulziune grozavă față de sexul feminin. Pricepi, asta e psihicul meu...“ Firește noi am dat numai din capete și am lăsat că-i așa, și cu aceasta episodul s'a terminat deocamdată. În viața stăi de multeori și te gîndești? Ei, ei, cum e și lumea asta! Cînd ai crede că țî-e mai dragă, vine ce vine de țî-se pune în cale și țîi zice: ho! Și tu luptă-te dacă ai cu cine...

...Era la întăi Mai. Chiar așteptam pe profesorul de grecă, cînd deodată ușa se deschide brusce înapoi, și cine intră pe ea? Zana. Nici nu intrase bine și: „mă, copii!“ Chiui una încît noi încremenirăm de-abinele.

Ce ne văzură ochi?... Zana adecă era „pit-palac“... acum îi mai voinic. Cum aflasem mai tîrziu... cu lumea cealaltă se duse și el adecă des de dimineață la codru și cum și pe unde?... se vede — închinase mai mult decît se cuveni lui Bachus.

Am cercat să-l lămurim ca să-și cate de treabă și să se cam mai ducă... Aș, țî-ai găsit omul. Incrunta din ochi, izbia cu pumni și spunea că are de vorbit cu profesorul... În noi inima se făcea cît un purece — în toată clipa putea să între profesorul și Zana era perdut.

Martin Mogoș.

Stimați noștri cititori vor crede că cel cu numele pus în fruntea acestor rînduri va fi vr'un biruitor intelectual, căci în presa noastră, cel puțin pîn'acum, nu ni-s'a prea dat să vedem preamărit, ca la alte neamuri de oameni, și pe alți breslași cu moravuri și calități alese. *Martin Mogoș* al nostru nu e nici artist, nici om de știință, nici vr'un general cu renume, ci e un meseriaș român, care într'un oraș german cu tradiții puternice prin harnicia sa neasămuită a ajuns celdintăi brutar, care ar putea bate înaveea pe orcare brutar din cele mai mari orașe din țară. Prin bogatele sale experiențe, câștigate într'un lung șir de ani în străinătate, prin istețimea înăscută Românului, prin calitățile sale alese, a ajuns a fi socotit printre cei mai cu vază cetățeni ai orașului sudbănățean Biserica-albă, ca un meseriaș cu stare, ca membru și președinte chiar și al societăților germane din localitate.

În ziua de Bobotează, împlinind al 50-lea an al vieții lui frumoase, s'au adunat la casa lui ospitală 30 de meseriași români, între cari și șase breslași germani, făcîndu-i ovațiile cuvenite unui om ales între aleși, căruia în semn de stimă și dragoste nefățărîtă i-s'au adus și daruri frumoase de ziua nașterii, în care a împlinit 50 de ani.

La masa bogată, servită de credincioasa sa soție, corul român încă și-a făcut datoria față de sprijinitorul său, cîntînd vesel, sub conducerea personală a dirigentului Ristici, de cu seara pînă la 3 ore după miezul nopții, ear în decursul cinei după o frumoasă alocuție a prietenului său, bogătașul otelier Ruzsicska, orchestra angageată în otelul său i-a cîntat afară o minunată serenadă.

Dintre număroasele toast, cel mai pătrunzător a fost al sărbătoritului *Martin Mogoș*, care între altele ridicînd poculul și în sănătatea prietenului său din copilărie, *Ilie Radoslau* din Oravița, cu care împreună cutreerînd țările străine pentru a-și întregi practica vieții, arătînd prin cuvinte înduioșătoarea valoare și trănicia unei prietenii curate, a emoționat pînă la lacrimi, nu numai pe devotatul său prietin, ci și întreaga asistență. Eată încă un motiv care ne face să arătăm lumii pe un meseriaș român, harnic simțitor, de omenie, care prin biruința și uimitorul său progres dovedește că „meseria-i plug de aur“!

Îi dorim și noi la rîndul nostru, pelîngă admirația ce-am avut-o totdeauna pentru cel mai cuminte decît alți, să treacă înainte — din biruință în biruință!

CRONICA.

Ne mirăm și ne pomirăm, cine s'a aflat să se năprătiască în ziarul maghiar „A Nap“ din capitală asupra stradaniei laudabile de a se înființa cu orice preț un gimnaziu comunal aici în Oravița.

„Vreau... vreau mări fraților... să nu ne mai zică porci... ăla... însă nu putu sfîrși. Profesorul intrase. Așteptam îngroziți desnodămîntul. Profesorul însă își văzu de meserie. Vremea trecea și acuși-acuși era pe sfîrșite, cînd numai ce se auzi un: horc... horc... și toți cătarăm într'acolo. Zana adecă durmia ca tunul. Ptiu... săracă lume...

Vecinu-so îl îmboldi de citevaori în coaste, însă degeaba. Atunci veni profesorul. Îl apucă de după umeri și scuturîndu-l ca pe un snop, cîndva își deschise ochi... Bună dimineața, fîrtate!... El decolo: Ha?

— Ei școală?... Zana descleștă niște ochi șterfeliți și ridicînd din cap, îi zise răstit: „Da nu vezi că mă dor dinți“ și se lăsă earăși pe bancă.

Cîteva zile după asta se publicase sentința. Primise un petec de hîrtie în care se spunea limpede, că nu e un vînturățar, ci un școlar excelent căruia îi stă în voe liberă să se căpătuiască or unde o vrea.

Ce să fi făcut? Calabalicul în spate și drum bun nepoate...

Noi? Ne-am cutremurat pînă în rărunchi, și dacă nu era așa de aproape sfîrșitul anului (ca să nu ne primejduim atestatele), orî cel puțin să fi fost măcar vre-o excursie, desigur că ne-am fi pus în grevă pînă la unul. Așa plîngînd ne-am luat rămas bun și ne-am despărțit, cu ura profesorilor în suflet...

Lian.

(Fine).

Ne primînd pînă'n momentele de față niciun raport, asupra serbărilor jubulare din Bozovici vom reveni abia în umărul viitor.

Intr'o ședință plenară a comitetului „Astreii“ din localitate, ținută Joi d. a. s'au luat hotărîri frumoase menite a da un avînt puternic Despărțămîntului nostru.

Îndrăznețul întreprinzător Pallós Ignatz, cunoscut și aici în Oravița de pe vremea construirii liniei ferate Oravița-Jidovin, a fost deținut în Budapesta, după ce s'a constatat că a păgubit statul și diferitele bănci mai mari din țară cu șase milioane; eată un nou record panamă!

La Constantinopol lovitură de stat. Juniturci au trîntit guvernul, nevoind cu capul să predea Adrianopolul. Ministrul de război a fost împușcat.

CONCURS.

„Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român“ publică concurs pentru „premiul Andrei Murășan“ de 300 cor. pe anul 1912. La concurs se admite orice lucrare originală românească de cuprins literar, tipărită în Ungaria în cursul anului 1912, fie din sfera literaturii frumoase, fie o colecțiune de literatură populară. Concurenții vor avea să înainteze pînă la 1 April st. n. 1913 biroului Asociațiunii în Sibiu (Str. Șaguna Nr. 6) cinci exemplare din lucrările lor. Premiarea autorului se va face în ședință festivă a secțiilor științifice-literare ce se va ține cu ocazia adunării generale din 1913.

Sibiu, 25 Decembre 1912.

Andrei Bârseanu m. p. Oct. C. Tăslăuanu m. p.
prezident. secretar.

Poșta Redacțiunii.

„Prin noi înșine,“ nu-l putem publica, decît cunoscîndu-ți iscălitura.
P. St. Satul-nou. Bine!

Bibliografie.

Revista „Lucaefărul“

Revista „Lucaefărul“ cu 1 Ianuar 1913 întră în anul al XII-lea de existență. Ce a făcut revista „Lucaefărul“ pentru cultivarea românească în cei unsprezece ani de existență, credem că e de prisos să o mai spunem. Cei cari sînt în curent cu mișcarea noastră culturală literară și artistică știu că „Lucaefărul“ a stat în serviciul renașterii culturii naționale din ultimul deceniu, grupînd înjurul ei pe cei mai de seamă scriitori dela noi și din România. Tineri scriitori din Ardeal și-au făcut cariera literară în culoanele revistei „Lucaefărul“. Numele lor e nedespărțit de această revistă care, cași „Sămănătorul“ din România, înseamnă un popas nou în istoria literaturii românești. Revista „Lucaefărul“ mai are meritul de a fi o revistă artistică și literară pentru familiile culte. Orce familie, care a vrut să aibă în casă o revistă de actualitate și frumoasă, a ținut să o aboneze. E cea mai răspîndită revistă dela noi. Numărul abonațiilor trece peste trei miî.

Revista „Lucaefărul“ publică articole, nuvele și, în fiecare an, cite un roman original. În 1913 va publica romanul „Arhangheli“ de I. Agîrbiceanu. În acest roman se zugrăvește viața băeșilor din Munți Apusenî.

Revista „Lucaefărul“ mai publică adausuri artistice în culori sau heliogravate și ilustrații în text. Apoi adausuri muzicale și distractive.

Condițiile de abonament: *Ediția simplă*: 1 an 20 cor., 6 luni 10 cor. Pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 16 cor., 6 luni 8 cor. *Ediția de lux*: 1 an 26 cor., 6 luni 13 cor.

Abonamentul se plătește înainte, la începutul fiecărui an.

Premiile revistei „Lucaefărul“.

Revista „Lucaefărul“ dă tuturor abonaților cari își achită abonamentul în cursul lunii Ianuar 1913 cărți și reproduceri artistice în preț de 5 cor.

Între cărțile pe care le trimite franco cititorilor e și noua carte a d-nului Octavian Goga, *Insemnările unui trecător* care se vinde cu 3 cor. Între reproducerea artistice sînt tablouri din pictura clasică și românească.

Rugăm pe toți binevoitori culturii românești să răspîndiască „Lucaefărul“.

Administrația revistei „Lucaefărul“
Sibiu (Nagyszeben).

Editor-proprietar: Gheorghe Jianu.
Redactor-responsabil: Ilie Oravițanu.

„STEAUA“
 INSTITUT DE ECONOMII ȘI CREDIT SOCIETATE PE ACȚII
 IN PETRE

CONVOCARE.

Domnii acționari ai institutului de economii și credit societate pe acții „STEAUA“ sunt invitați la a

XV. adunare generală ordinară

ce se va ține

în Petre la 20 Februar 1913 st. n. după amiazi la 3¹/₂ ore în localul institutului.

ORDINEA DE ZI:

1. Raportul direcțiunii despre anul de gestiune 1912.
2. Raportul comitetului de supraveghiere.
3. Revidarea bilanțului și a contului perdere și profit. | 4. Stabilirea dividendei, împărțirea profitului net și darea absolutului.
5. Alegerea unui membru în direcțiune.
6. Eventuale propuneri. |
|--|--|

Domnii acționari cari doresc a participa la adunarea generală sunt provocați în sensul statutelor noastre, a-și depune acțiunile la cassa institutului nostru, eventual la institutele „Albina“ Sibiu, „Luceafărul“ Verșeț, „Sentinela“ Satul-nou. Petre, la 15 Ianuar 1913.

Direcțiunea.

ACTIVA

Contul Bilanț.

PASSIVA

ACTIVA					PASSIVA		
Cassa	10373	84			Capital societar	160000	—
Bon în Giro-Conto la Banca-Austro-Ungară	984.75				Fond de rezervă	51565.40	
Bon la alte bănci	3065.94	4050	69		Fond special de rezervă	3077.58	
Cambii	453302	—			Fond de penziune	4870.88	
Imprumuturi hipotecare	311522	—			Fond iubilare Ioanichie Neagoe	1216.64	60730 50
Efecte publice de stat	44780	—			Depozite spre fructificare	326297	70
Acții	32117	50			Reescompt	289719	—
Losuri	420	—			Avansuri pre efecte proprii	25 500	—
Realități (casa proprie Nr. 358)	24789	—			Dividende neridicate	474	—
Mobilier	1598.—				Interese tranzitorii anticipate	9038	—
20% amortizare	318.—	1280	—		Diverse conturi creditore	1132	80
Interese de reescompt anticipate	4348	50			Profit curat	16211	17
Interese tranzitorii restanți și diverse conturi debitoare	2119	64					
	889103	17				889103	17

SPESE

Contul Perdere și Profit.

VENITE

SPESE					VENITE		
Interese de depuneri	20361	05			Interese de escompt	48415	20
Interese de reescompt	25590	60			Interese hipotecare	27654	60
Salare	7420	46			Interese de cont-curent	216	18
Relut de cvartir	830	08			Venite dela efecte	2268	—
Spese, porto, registre și tipărituri	3444	05			Venite dela realități	1000	—
Dare	2778	24					
Dare după interese de depuneri	2036	11					
Chirie	320	—					
20% amortizare din mobilier	318	—					
Competințe de timbre	244	22					
Profit curat	16211	17					
	79553	98				79553	98

Propunerea direcțiunii asupra împărțirea profitului net pro 1912:

a) 5% dividendă acționarilor	Kor.	8000.—
b) 15% fondului de rezervă	"	1231.67
c) 6% tantiemă membrilor direcțiunii	"	972.66
d) 3% " directorul executiv	"	486.33
e) 3% " membrilor comitetului de supraveghiere	"	486.33
f) 4% " funcționarilor	"	648.44
g) 2% fondului de penziune	"	324.22
h) 2% supradividendă acționarilor	"	3200.—
i) pentru scopuri filantropice	"	861.52
	Suma Cor.	16211.17

Ioanichie Neagoe m. p.
director executiv.

Petre, la 31. Decembre 1912.

Suma Cor. 16211.17

Liviu Popescu m. p.
primcontabil.

Membrii direcțiunii:

Dr. Alexandru Andressi m. p. Adam Crăciun m. p. Trifu Jifcu m. p. Achim Topal m. p.
Subsemnați membri ai comitetului de supraveghiere examinând conturile Bilanț, Perdere și Profit le-am aflat în deplină
consonanță cu registrele principale și auxiliare.

Petre, la 16. Ianuar 1913.

Dr. Alexandru Birescu m. p. Petru Stoica m. p. Aureliu Popoviciu m. p. Pavel Crăciun m. p. Simion Jifcu m. p.
președinte.

Tiparul Tipografiei „Progresul“ societate pe acții, Oravița.